

УДК 821.111-31'06.09:[.7049:316.752 (4)]
DOI <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2024-96-15>

ІРОНІЧНИЙ МОДУС ЯК ХАРАКТЕРНА ОЗНАКА НЕОМІФОЛОГІЗМУ РОМАНУ ТЕРРІ ПРАТЧЕТТА «ГЛИНЯНІ НОГИ»

Ніколова О. О.

*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри німецької філології, перекладу та світової літератури
Запорізький національний університет
вул. Університетська, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0002-2327-1941
anikolova@ukr.net*

Вороніна А. М.

*студентка магістратури факультету іноземної філології
Запорізький національний університет
вул. Університетська, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0009-0003-4358-6320
asyavoronina28@gmail.com*

Ключові слова: *поетика
постмодернізму, комічне,
іронія, переосмислення міфу,
деконструкція.*

У статті досліджується іронічний модус як ключовий елемент побудови неоміфологізму в романі Террі Пратчетта «Глиняні ноги». У роботі розглядається основа природи комічного, які її прояви в тексті (на рівні форм та прийомів), досліджується використання іронії як тропу, а також іронії як частини постмодерністської поетики, що дозволяє авторам створювати подвійне прочитання тексту – очевидне, закладене безпосередньо в тексті, і те, що приховане у підтексті. Особлива увага приділяється використанню іронії з точки зору деконструкції традиційних наративів. У статті піддається докладному аналізу те, як британський письменник в іронічному ключі переосмислює міфи, використовуючи міфологічних істот як гіперболічні втілення рис недосконалого суспільства та його структур. Досліджується те, як автор у персонажах зберігає їхні архетипні особливості, які дозволяють створити захопливу історію у фентезійному світі, а також сприяють впровадженню соціальних проблем, з якими стикаються люди у сучасному світі. Зокрема, висвітлюється те, як автор за допомогою іронії та звернення до міфів підіймає теми експлуатації та догматизму (големи), стереотипів та ідентичності (перевертні), консерватизму та гендеру (гноми), недосконалості правоохоронної системи (тролі) та зловживання владою (вампіри). У статті демонструється те, як іронія виходить за межі стилістичного прийому, але інтегрується в наративну структуру, створюючи багаторівневе оповідання з можливістю дуального прочитання, у якому міфологічні створіння стають не лише комічними елементами, що підтримують загальний комічний тон твору, але й прихованими під іронією коментарями на актуальні соціальні теми. У висновках статті відзначається значущість проведеного дослідження для подальшого аналізу ролі іронії у побудові постмодерністського тексту та її потенціалу виступати конструктом соціальної критики. Автори роблять внесок у вивчення сучасної літератури та способів переосмислення у ній міфологічних образів.

THE IRONIC MODE AS A CHARACTERISTIC FEATURE OF NEO-MYTHOLOGISM IN TERRY PRATCHETT'S NOVEL "FEET OF CLAY"

Nikolova O. O.

*Doctor of Philological Sciences, Professor,
Professor at the Department of German Philology, Translation
and World Literature
Zaporizhzhia National University
Universytetska str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0002-2327-1941
anikolova@ukr.net*

Voronina A. M.

*Master Student at the Faculty of Foreign Philology
Zaporizhzhia National University
Universytetska str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0009-0003-4358-6320
asyavoronina28@gmail.com*

Key words: *postmodern poetics, the comic, irony, myth reinterpretation, deconstruction.*

The article examines the ironic mode as a key element in constructing neo-mythologism in Terry Pratchett's novel "Feet of Clay". The study considers the basis of the comic nature, its manifestations in the text (at the level of forms and devices), and explores the use of irony both as a trope and as part of postmodern poetics, which allows authors to create a dual reading of the text—one that is obvious and embedded directly in the text and another that lies hidden in the subtext. Special attention is given to the use of irony from the perspective of deconstructing traditional narratives. The article provides a detailed analysis of how the author reinterprets myths in an ironic way, using mythological creatures as hyperbolic embodiments of the traits of an imperfect society and its structures. The study explores how the author retains the archetypal characteristics of his characters, which allows for a captivating narrative in a fantasy world, while also introducing social issues faced by people in the modern world. In particular, the work highlights how the author raises themes of exploitation and dogmatism (golems), stereotypes and identity (werewolves), conservatism and gender (dwarves), imperfections in the law enforcement system (trolls), and abuse of power (vampires) through the use of irony and references to myths. The article demonstrates how irony goes beyond a mere stylistic device and becomes embedded in the narrative structure, creating a multi-layered story with the potential for dual interpretation, in which mythological creatures are not merely comic elements that uphold the overall humorous tone of the work but also serve as veiled, ironic commentaries on relevant social issues. The article concludes by noting the significance of the study for further analysis of the role of irony in the construction of postmodern text and its potential to serve as a social criticism constructor through reference to myths. This work contributes to the study of contemporary literature and the ways mythological images are reinterpreted within it.

Постановка проблеми. Постмодерністська література виникла як реакція на модернізм з його трагічним модусом. Тоді як письменники-модерністи прагнули до створення та вдосконалення нових художніх форм і вираження настроїв суму,

безнадії, постмодерністи концентрувалися на вже існуючих фабулах та персонажах, піддаючи їх деконструкції та іронічному переосмисленню. Тобто постмодерністи відмовилися від претензій модерністів на оригінальність, використовуючи у

своїх творах наявний матеріал, поданий в іншій інтерпретації та контексті. Основою для такої переробки слугували різні культурно значущі твори, починаючи від примітивних сказань про облаштування світу та взаємодію людини з ним – міфів – і закінчуючи текстами модерністів. Засобом вираження зміненого погляду на запозичені образи та сюжети часто ставала іронія, яка грала роль не лише елемента, здатного створити комічний ефект, а і засобу виявлення вад традиційних наративів. Іронія під пером постмодерністів стала інструментом дуальності. Вона трансливала широкий коментар, що стосується як культури, традиційних поглядів, так і суспільства, але в прихованій манері, ховаючись за комічними ситуаціями та характеристиками.

Яскравим прикладом поезики постмодернізму можна вважати роман Террі Пратчетта «Глиняні ноги» з циклу «Плаский світ», у якому автор майстерно поєднав деконструйовані міфологічні образи големів, перевертнів, вампірів, гномів і тролів з критикою, поданою за допомогою іронії. У його тексті іронія не просто є засобом створення нової, фентезійної реальності, а виступає формою репрезентації вад сучасного соціуму. У «Глиняних ногах» Террі Пратчетт не просто створює комічних персонажів, які опиняються в комічних ситуаціях, а критикує упередження та стереотипи, що робить його роман значущим не лише в контексті жанру, а й як приклад абсурдності упередженої думки та дискримінації.

Попри низку теоретичних обґрунтувань того, чому іронія входить до поезики постмодернізму (Ж. Дерріда, У. Еко, Ж. Бодрійяр, вітчизняні дослідники О. Білецька [Білецька, 2016], І. Кропивко [Кропивко, 2020], А. Савега, О. Кретова [Савега, Кретова, 2018]), питання про іронію як спосіб деконструкції та реінтерпретації міфу залишається недостатньо вивченим. Відсутність базового аналізу, присвяченого переосмисленню міфу за допомогою іронії, підкреслює необхідність вивчення таких творів, як «Глиняні ноги» Террі Пратчетта, де автор використовує іронію як інструмент, що допомагає в комічному ключі підняти гостросоціальні теми, втілені в міфічних персонажах.

Метою статті є визначення специфіки іронічного модусу як характерної риси неоміфологізму роману «Глиняні ноги» Террі Пратчетта. Досягнення мети передбачає реалізацію низки завдань, серед яких можна виокремити висвітлення сутності природи комічного та його впровадження в текст, вивчення іронії як способу створення комічного ефекту і частини постмодерністської поезики, а також виділення іронічного модусу та характеристика специфіки його репрезентації в

контексті неоміфологічного світу роману «Глиняні ноги» Террі Пратчетта.

Матеріалом дослідження є роман «Глиняні ноги» Т. Пратчетта. **Об'єкт дослідження** – іронія як троп та складова частина постмодерністської поезики. **Предмет дослідження** – переосмислені й деконструйовані Пратчеттом у «Глиняних ногах» в іронічному аспекті образи міфологічних створінь.

Виклад основного матеріалу. Комічне – широко використовуваний у літературі прийом, до проблеми якого дослідники зверталися здавна. Одним з перших філософів, який пояснив поняття комічного, був Арістотель, котрий вважав, що комічним є висвітлення всього поганого, що є в людині, але лише до такої міри, поки це залишається достатньо спотвореним і безглуздим [Арістотель, 1967, с. 46]. Смішне вважалося чимось низьким, оскільки демонстрації піддавалися найгірші людські риси, що часто протиставлялися трагедії з її «ідеалами». Пізніше трактування належать Канту, який вважав, що комічне лежить у полі несподіванки, яка виникає в укладеному у жарті миттєвому обмані, що призводить до певного висновку, який, однак, розсіюється, створюючи комічний ефект [цит. за Рабокоровкою, 2021, с. 182].

Філософ Анрі Бергсон у своєму трактаті «Сміх. Есе про значимість комічного» розглядає комічне таким чином:

– комічне не може розглядатися поза межами так званого людського (того, що має людське відображення у будь-яких проявах або людську залученість);

– комічне – це те, що побудоване на байдужості та нечутливості, оскільки лише спокій та індиферентність дозволяють існувати сміху на протигагу переживанням;

– комічне – явище, яке не може існувати ізолювано, а лише у групі, воно є відлунням інших людей та їхніх взаємодій [Bergson, 2020].

Особливе значення для дослідження сутності комічного мають праці української дослідниці Г. Рабокоровки, яка у своїй статті «Філософські роздуми про природу комічного» систематизує раніше опубліковані роботи, присвячені цій темі, і робить висновок, що комічним є те, що побудоване на розбіжності між внутрішнім і зовнішнім змістом або явищем, на певній помилці, що виникла, можливо, ненавмисно, але створює порушення природного та звичного порядку [Рабокоровка, 2021, с. 186]; комічне не відповідає реальності, а є продуктом мислення та свідомості, що трансформує елементи реальності доти, доки вони не утворюють зв'язок, що і створює комічний ефект [Рабокоровка, 2021, с. 182].

Підсумовуючи вищезазначене, можна дійти висновку, що комічним вважатиметься певне відхилення від норми, несподівано створена невідповідність звичному та очікуваному, а також утворений на основі тотожності висновок, що, однак, не відповідає реальності, а є продуктом уяви.

У межах художнього твору комічне може бути реалізоване на різних рівнях, зокрема фонетичному (гра звуків, що призводить до комічного ефекту (омоніми, омофони, омографи)), лексичному (каламбури, оксюморон тощо) і текстовому (інтертекстуальність, пастиш тощо) [Морозова, 2017]. Комічне виражається різними формами, такими як сатира, сарказм, гумор та іронія [Ніколова, Василина, 2012, с. 136]. Серед наведених вище форм іронія посідає особливе місце, оскільки вона не тільки є способом створення комічного ефекту, але й закодує приховане послання. На відміну від простіших форм, наприклад, поверхневого гумору, іронія базується на подвійності сенсів, закладених як у тексті (прямо трансльоване, очевидне, але не істинне), так і в підтексті (трансльоване приховано, неочевидне, але істинне). Така властивість іронії дозволяє створити як комічні ситуації або героїв, так і висловитися на актуальні теми.

Варто зазначити, що іронія не завжди виступає формою комічного. Вона може бути ще і тропом, що функціонує у межах мікроконтекстів [Ніколова, Василина, 2012, с. 136]. Також примітним фактом є те, що в іронію можуть бути інтегровані гумор і сатира [Ніколова, Василина, 2012, с. 141], які дозволяють створити легкий наративний стиль із прихованим сенсом.

Основою для іронії є принцип подвійного кодування, який, зокрема, притаманний постмодерністській літературі, орієнтованій як на масового читача, так і на інтелектуального, здатного побачити у наративі подвійне дно. Іронія входить у поетику постмодернізму не випадково, оскільки як іронія, так і сама поетика цього напрямку ґрунтуються на амбівалентності сприйняття, дуальності сенсів і багатошаровості, що створюється за допомогою поєднання явних і прихованих значень. Основоположний принцип цих явищ передбачає звернення до різних рівнів сприйняття тексту – від поверхового до глибинного, що вимагає осмислення та декодування. Іронія у постмодерністському прочитанні служить не лише тропом, а й світоглядною моделлю, що виражає недовіру до так званих істин. У літературі цього напрямку вона не лише руйнує усталені канони, а й створює поле для численних інтерпретацій, граючи з читачами за допомогою пропонування альтернативних поглядів на реальність. Вона змушує читачів ставити під сумнів соціальні установки, закладені у персонажах і ситуаціях, та дивитися

на них з іншого боку. Таким чином, у літературі постмодернізму іронія стає не лише стилістичним прийомом, що створює комічний ефект, а й способом взаємодії з навколишнім світом.

Роман Террі Пратчетта «Глиняні ноги» пронизаний іронією, що відображається як на персонажах, так в і ситуаціях, у яких вони опиняються. Освітлюючи безглузді, абсурдні події та героїв у легкій, комічній манері, автор створює паралелі з реальним життям та його проблемами. Пратчетт майстерно використовує іронію як засіб деконструкції традиційних міфів, що дозволяє переосмислити їх з погляду сучасних реалій. Переглядаючи традиційні уявлення про певних міфічних істот, автор піддає критиці соціокультурні установки та упередження, але робить це приховано, зберігаючи загальний гумористичний тон твору.

Одним із яскравих прикладів комічного переосмислення в романі є големи. У класичній єврейській міфології це рукотворні людиноподібні істоти з глини, яких оживляли кабалісти за допомогою таємних знань, вкладених у рот створінням або тетраграматонів (чотирибуквене невимовне ім'я бога). Големи у традиційному прочитанні були створені як засіб, здатний захистити єврейський народ від ворогів та допомагати виконувати особливо важливі для громади завдання. Впоравшись зі своїм обов'язком, ці істоти перетворювалися на прах.

У Террі Пратчетта големи перестають бути захисниками народу або засобом полегшення його існування. У переосмисленні роману вони стають рабами, цінність яких визначається лише здатністю до безперервної праці. Пратчетт зменшує захисників до безправних об'єктів експлуатації, позбавлених можливості і права голосу в буквальному сенсі (големи спілкуються за допомогою табличок). Деконструйовані автором міфологічні образи позбавлені самосвідомості, а мета їхнього існування зводиться до служіння і праці. Релігійні мотиви міфу про анімацію істот вкладені чарівними словами в романі трансформуються в комічний набір правил і вірувань в беззаперечне підкорення господареві: *"GOLEM MUST WORK. GOLEM MUST HAVE A MASTER"* [Pratchett]. Їхнє служіння схоже на ритуал, адже воно є єдиним доступним актом сакральності: *"MY LIFE IS THE WORDS. BY MEANS OF WORDS OF PURPOSE IN MY HEAD I ACQUIRE LIFE. MY LIFE IS TO WORK. I OBEY ALL COMMANDS. I TAKE NO REST... RELEVANT TEXTS THAT ARE THE FOCUS OF BELIEF"* [Pratchett]. Слова, закладені у їхні голови, догматичні – вони не допускають відхилень і не підлягають сумніву, що робить переосмислений варіант створіння особливо іронічним: служіння заради служіння, оскільки це єдиний правильний шлях.

Такий підхід до виконання завдань призводить до комічного абсурду: неправильно поставлене перед големом завдання може призвести до непередбачуваних ситуацій. Створіння не можуть зупинитися, доки не виконають завдання до кінця: *“The damned thing only ever stopped working when it had run out of things to do. Sometimes not even then, according to the stories. You heard about golems flooding out houses because no one told them to stop carrying water from the well, or washing the dishes until the plates were thin as paper”* [Pratchett]; *“<...> there was one over in Quirm who was made to dig a trench and they forgot about it and they only remembered it when there was all this water ‘cos it had dug all the way to the river”* [Pratchett]. Задумані як ідеальні механізми для виконання важких робіт, големи можуть ставати джерелом хаосу у своєму прагненні точно виконати накази.

Примітним є і ставлення населення Анк-Морпорка до цих істот. Попри очевидну корисність і слухняність, големи викликають у людей занепокоєння і недовіру: *“<...>no one seemed to keep them for long. It was the way the damned two-handed engine just stood there, taking it all in and putting it <...> where? And never complained. Or spoke at all”* [Pratchett]. Несправедливість такої експлуатації розуміється людьми інтуїтивно, адже жодна жива істота не погодилася б на ті умови, які мають големи: *“They can work underwater, or in total darkness, or knee-deep in poison. For years. They don’t need rest or feeding”* [Pratchett]. Автор підкреслює глибоке протиріччя між ефективною невтомною працею та настороженістю людей до такого підходу, адже вони самі, очевидно, не можуть працювати цілодобово і не покладаючи рук. Ця явна невідповідність породжує комізм.

Особливої уваги в контексті нового прочитання міфу заслуговує доля голема Дорфла, якого викуповують з «рабства». Вкладені слова, які він сам обирає для себе (*“No words in the head except the ones he’s chosen to put there himself”* [Pratchett]), стають яскравою метафорою звільнення від кайданів, які раніше диктували його поведінку. Найціннішими для дослідження є слова, що визначають вірування звільненої істоти: *“And he’s not just an atheist, he’s a ceramic atheist”* [Pratchett]. Іронія у цьому висловлюванні досягає свого піку: традиційно пов’язана з релігією істота відмовляється від віри. Слова, що в традиційному єврейському міфі уособлювали божественну владу, у переосмисленні Пратчетта стають інструментом маніпуляції та підкорення. Атеїзм Дорфла символізує його звільнення не тільки від влади людини, але й загалом від усього, що могло б керувати його життям ззовні. Вкладені для оживлення слова, що співвідносяться з міфом, у переосмисленій формі стають сатирою на сліпу

віру та її деструктивність. Божественна влада представляється владою людини, стаючи засобом гноблення і підкорення. Колись благородні істоти, големи перетворюються на безвольні і безправні механізми, що беззаперечно виконують волю «господаря». У фігурі істот Пратчетт піддає сумніву абсолютне підкорення і владу, іронічно «вкладені» у розум (голову) за допомогою так званих священних слів. Алегоричним стає і відмова голема від віри, що дозволяє провести паралель з реальним світом: голем звільняється від влади «вищого» подібно до того, як люди відходять від віри, вбачаючи у ній джерело маніпуляцій на темі сакрального і святого.

Переосмислений міф також криється у фігурах гномів. Під ними зазвичай розуміються істоти, практично позбавлені статі, адже зовні чоловіки-гноми та їхні жінки не відрізняються: це низькорослі кремезні людиноподібні бородаті створіння, що мають пристрась до золота і пива, а також дотримуються традиційності у всіх її проявах.

Подібні риси мають гноми і у світі Пратчетта. Вони також люблять збиратися за пінтою пива і прославляти свою любов до золота: *“<...> if it had been a dwarf bar, the floor would be sticky with beer, the air would be full of flying quaff, and people would be singing. They’d probably be singing the latest dwarf tune, ‘Gold, Gold, Gold’, or one of the old favourites, like ‘Gold, Gold, Gold’, or the all-time biggie, ‘Gold, Gold, Gold’”* [Pratchett]. У гомогенній масі гномів, однак, знаходиться один представник, що кардинально відрізняється від усіх. Споконвіку асоційований з традицією та її дотриманням народ стикається з явищем, яке розходиться з їхніми традиційними поглядами. Гном Шеррі не поділяє захоплення свого «виду» (*“I can’t hold an axe...I’m scared of fights! I think songs about gold are stupid! I hate beer! I can’t even drink dwarfishly! When I try to quaff I drown the dwarf behind me”* [Pratchett]), їй неприйнятні обмеження і рамки, в які її намагається втиснути суспільство. Небажання виглядати певним чином призводить до конфлікту, у якому Шеррі кидає виклик конформістським поглядам та консерватизму, постійно трансльованим суспільством. Автор інвертує архетипічний традиціоналізм гномів, зробивши одну з їхніх представниць «гіперболічно» жіночною, охочою носити сукні, зрізати бороду та фарбувати вії, поводитися елегантно, а не бути мужньою істотою, що перекидає кухлі пива. Іронічним є те, що створіння, колись прив’язані до усталених норм, змушені зіткнутися з сучасними проблемами гендеру та ідентичності, які раніше не піддавалися осмисленню. Таке прочитання міфу та його нова інтерпретація є лакмусовим папірцем сучасного світу, де традиціоналізм стикається з питанням самої-

дентифікації та самовираження і конфліктів, які виникають на цьому ґрунті.

Не менш цікавим переосмисленим образом у романі є вервольфи. Вервольф – людиноподібне створіння, здатне перетворюватися на вовка. Такі істоти уособлювали особливу небезпеку через свою неконтрольовану природу. У «Глиняних ногах» перевертні зберігають свої міфічні риси, проте вони стають алегорією інакшості та неприйняття. Ангва (сержант Міської Варти Анк-Морпорка та вервольф) соромиться своєї особливості та певною мірою опирається своїй природі, роблячи все можливе, щоб ніхто не дізнався про її таємницю: *“You either spent your time trying to make sure people didn't find out or you let them find out and spent your time watching them keep their distance and whisper behind your back <...>”* [Pratchett]. Вона стикається з упередженнями з боку суспільства, яке, дізнавшись про її таємницю, намагається триматися від неї подалі. Метафоричною є подвійність її природи: в образі людини вона відповідає соціальним стандартам, а в образі вовка стає об'єктом відторгнення і страху. Варто відзначити, що створіння, які в традиційному міфі приносять хаос і розруху, у «Глиняних ногах» стають зразком порядку і вершителем закону, що захищає тих, хто парадоксальним чином критикує присутність таких істот у суспільстві. У образі Ангви Террі Пратчетт втілює реальний досвід людей, які стикаються з упередженням через те, що вони «інші», тому приховують аспекти своєї ідентичності, щоб вписатися у загальні рамки.

На увагу заслуговують також такі персонажі, як тролі, яких у міфах зображували як величезних недоумкуватих чудовиськ. У Террі Пратчетта тролі трансформуються у загалом безпечних представників суспільства, хоча і позбавлених видатних розумових здібностей: *“And he's (troll) mastered policing as it is practised by the majority of forces in the universe, which is, basically, screaming angrily at people until they give in”* [Pratchett]. Комічним є те, що ці недалеко істоти стають частиною Міської Варти, у якій не завжди розуміють, що таке закон: *“<...>we're just one big family<...>we work as a team and we're pretty much making it up as we go along, and half the time we're not even certain what the law is”* [Pratchett]. Тролі зберігають свою традиційну рису – неймовірну дурість. Пратчетт іронізує над системою правопорядку, у яку часом входять люди, які не повинні бути провідниками закону.

Найбільш витончену іронію, вкладену у персонажа, можна знайти в образі вампірів. Зазвичай вампіри сприймаються як безсмертні істоти, котрі живляться кров'ю своїх жертв. У романі автор наповнює цей образ багатозначною іронією. Вампір Дракон у «Глиняних ногах» займає най-

вищу посаду у місті – він геральдист, старійшина (унаслідок свого безсмертя), який застав не одне покоління жителів Анк-Морпорка. Він намагається представити себе «цивілізованим» членом суспільства, відмовляючись від людської крові на користь більш гуманного харчування: *“Vampire, yes. Bloody, no. Black puddings, yes. The acme of the butcher's art, yes. And if all else fails there are plenty of kosher butchers down in Long Hogmeat”* [Pratchett]. Іронія досягає свого піку, коли стає очевидно, що саме він стоїть за низкою злочинів, скоєних у місті. Його кровожерна природа виявляється непрямо і алегорично: вбивства відбувалися не його руками. Таким чином, у фігурі вампіра автор втілює ідею абсолютної влади, схильної використовувати різні засоби для досягнення бажаного, що перегукується з реальними життєвими ситуаціями.

Висновки. Комічне як специфічна естетична категорія базується на невідповідностях, іронія є його значущою формою та прийомом, який активно використовується в літературі постмодернізму. Роман «Глиняні ноги» Террі Пратчетта є чудовим зразком використання іронії для формування нового прочитання традиційних міфів. Впровадження переосмислених створінь у вигляді големів, гномів, перевертнів, тролів і вампірів є не лише частиною фентезійного світу, але й витонченою іронічною критикою сучасного суспільства та його проблем. Автор, зберігаючи архетипні риси істот – підлеглість големів, традиційність гномів, кровожерливість вампірів, дурість тролів і неконтрольованість вервольфів, пропонує новий контекст, зрозумілий сучасному читачеві. Гіперболізовані риси, втілені в істотах, комічно висвітлюють суспільні проблеми, які Пратчетт не вирішує, а лише підкреслює: големи постають трансляторами проблеми експлуатації, а також руйнівності церковного догматизму, вервольфи слугують алегорією ідентичності та її утиску в умовах суспільного консерватизму, гноми приховують у собі проблему традиціоналістських поглядів, нездатних протистояти сучасним викликам у широкому сенсі, тролі символізують недалекоість силових структур, а вампіри стають метафоричним відображенням інституційного зла. За допомогою використання цих створінь у романі автору вдається досягти постмодерністської дуальності прочитання: створений автором світ функціонує як у рамках Плоского світу, так і як метафоричне відображення реальності. Отже, можна зробити висновок, що іронія у Пратчетта виходить за межі стилістичного прийому і стає фундаментальною рисою конструйованого автором неоміфологізму в романі, дозволяючи створити багатогранне оповідання зі зверненням до важливих питань, які турбують сучасне суспільство.

Перспективи подальших досліджень. Ця робота може слугувати відправною точкою для подальшого аналізу іронії як способу деконструкції міфу і творчої репрезентації його в нових формах, а також для ґрунтовного висвітлення особливостей неоміфологізму Т. Пратчетта в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арістотель. Поетика / пер. зі старогрец. Б. Тена. Київ : Пам'ятки естет. думки, 1967. 130 с.
2. Білецька О.О. Іронія як феномен культури (на прикладі британської літератури). *Культура і мистецтво у сучасному світі*. 2016. № 17. С. 25–34.
3. Васирина К.М., Ніколова О.О. Теорія літератури : навчальний посібник. Запоріжжя : ЗНУ, 2012. С. 134–154.
4. Кропивко І.В. Постмодерністська іронія і сміх: специфіка і наукова рецепція. *Alfred Nobel University Journal of Philology*. 2020. Т. 20, № 2. С. 20–32.
5. Морозова Л. Іронія як форма реалізації комічного у художньому творі. *Наукова думка сучасності і майбутнього* : збірник статей учасників XIV Всеукраїнської практично-пізнавальної інтернет-конференції. URL: <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/44-chotirnadtsyata-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/253-ironiya-yak-forma-realizatsiji-komichnogo-u-khudozhnomu-tvori> (дата звернення: 11.10.2024).
6. Рабокоровка Г. Філософські роздуми про природу комічного. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія «Філософські науки»*. 2021. № 2 (90). С. 177–187.
7. Савега А.О., Кретова О.І. Тотальна іронія в постмодернізмі. *Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка – 2018»* : збірник статей учасників XX Всеукраїнської наукової конференції молодих учених. 2018. С. 265–267.
8. Bergson H. *Laughter: An Essay on the Meaning of the Comic* / trans. from French by C. Brereton, F. Rothwell. *Psychological Bulletin*, 2020. URL: <https://www.gutenberg.org/cache/epub/4352/pg4352-images.html> (date of access: 04.10.2024).
9. Pratchett T. *Feet of Clay*. URL: <https://allnovel.net/feet-of-clay-discworld-19/page-1.html> (date of access: 04.10.2024).

REFERENCES

1. Aristotle. (1967). *Poetyka [Poetics]* (B. Ten, Trans.). Kyiv : Pamiatky estetychnoi dumky, 130 p.
2. Biletska, O. (2016). Ironiia yak fenomen kultury (na prykladi brytanskoi literatury) [Irony as a cultural phenomenon (on the example of british literature)]. *Kultura i mystetstvo u suchasnomu sviti*, (17), pp. 25–34.
3. Vasylyna, K. M., & Nikolova, O. O. (2012). Komichne yak estetychna katehoriia. [The comic as an aesthetic category]. Pp. 134–54 in *Teoriia literatury*. Zaporizhzhia: ZNU.
4. Kropyvko, I. V. (2020). Postmodernistska ironia i smikh: spetsyfika i naukova retseptsiiia [Postmodernist irony and laughter: specificity and scientific reception]. *Alfred Nobel University Journal of Philology*, 20(2), pp. 20–32.
5. Morozova, L. (2017). Ironiia yak forma realizatsii komichnogo u khudozhnomu tvori [Irony as a form of realization of the comic in literary art]. *Zbirnyk statei uchasykiv chotyrnadtsiatoi vseukrainskoi praktychno-piznavalnoi internet-konferentsii «Naukova dumka suchasnosti i maibutnoho»*. Retrieved from <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/44-chotirnadtsyata-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/253-ironiya-yak-forma-realizatsiji-komichnogo-u-khudozhnomu-tvori> (date of access: October 11, 2024).
6. Rabokorovka, H. (2021). *Filosofski rozдумы pro pryrodu komichnogo* [Philosophical reflections on the nature of the comic]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka. Filosofski nauky*, 2(90), pp. 177–187.
7. Savega, A. O., & Kretova, O. I. (2018). Totalna ironia v postmodernizmi [Total irony in postmodernism]. *Aktualni problemy pryrodnychkykh ta humanitarnykh nauk u doslidzhenniakh molodykh uchenykh «Rodzynka-2018»*. XX Vseukrainska naukova konferentsiia molodykh uchenykh, pp. 265–267.
8. Bergson, H. (2020). *Laughter: An Essay on the Meaning of the Comic* (C. Brereton & F. Rothwell, Trans.). *Psychological Bulletin*. Retrieved from <https://www.gutenberg.org/cache/epub/4352/pg4352-images.html> (date of access: October 4, 2024).
9. Pratchett, T. (n.d.). *Feet of Clay*. Retrieved from <https://allnovel.net/feet-of-clay-discworld-19/page-1.html> (date of access: October 4, 2024).